

TULEVAISUUTTA TEKEMÄSSÄ

Espoon hiippakunnan tuomiokapitulin toimintalinjaus

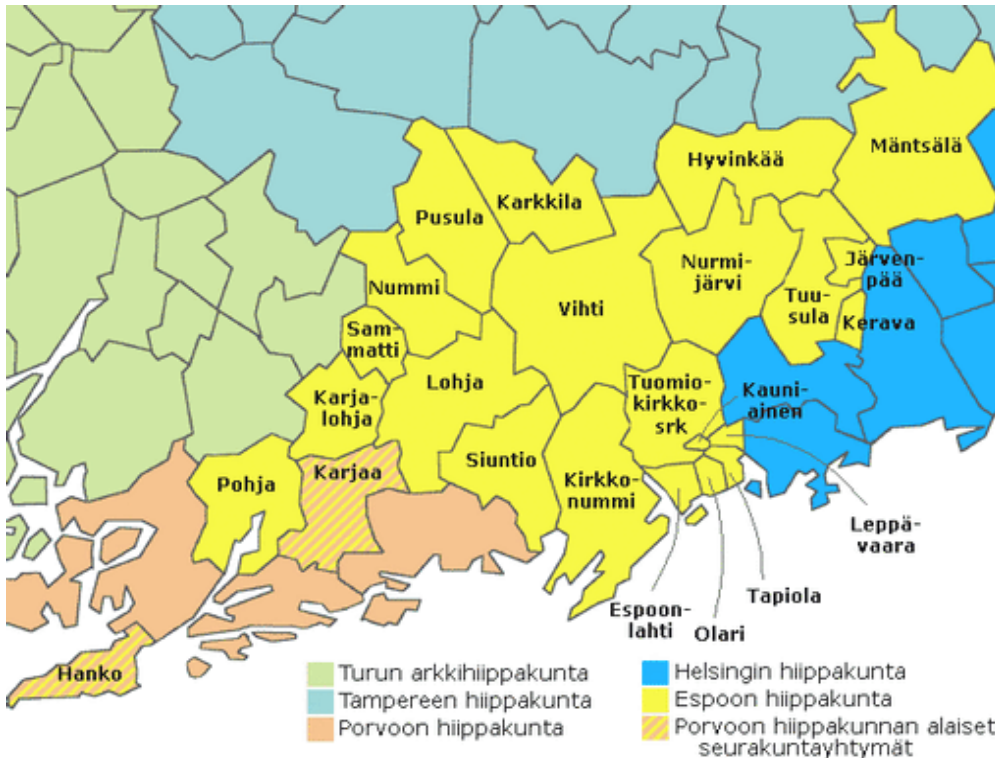
2008 - 2011

Hyväksytty
tuomiokapitulin istunnossa
02.10.2007

Hiippakunta numeroina

Alueen asukasluku 1.1.2007 oli 594 446 (1.1.2004 570 864). Espoon hiippakunnan seurakuntiin kuului 431 348 henkeä (1.1.2004 423 000). Alueen väestön lisäys vuosina 2004-2006 oli reilu 16 000 henkeä, joista vieraskielisten osuus yli neljännes. Suomea ja ruotsia äidinkielenään puhuvan ns. kantaväestön määrä kasvoi n. 12 000 hengellä, mutta voimistuneen kirkosta eroamisen vuoksi seurakuntien väkiluku vastaavana aikana nousi vain 5 500 hengellä.

Alueen väestöennuste vuodelle 2010 on 625 500 asukasta, vuodelle 2015 lähes 660 000.



Rovasti- ja seurakuntien väkiluvut 1.1.2007 (Suluissa vuoden 2004 alun tilanne)

| | | | |
|---------------------------|------------------|--------------------------|-----------------|
| Espoon tuomiorovastikunta | 100 214 (95 952) | Nurmijärven rovastikunta | 82 710 (80 246) |
| Espoon tuomiokirkkosrk. | 47 626 (44 530) | Hyvinkään srk. | 35 625 (35 347) |
| Kauniaisten suom. srk. | 4 064 (4 273) | Mäntsälän srk. | 15 716 (14 939) |
| Kirkkonummen suom. srk. | 21 677 (20 142) | Nurmijärven srk. | 31 369 (29 960) |
| Leppävaaran srk. | 26 847 (27 007) | Tapiolan rovastikunta | 87 055 (87 257) |
| Lohjan rovastikunta | 77 817 (77 219) | Espoonlahden srk. | 33 685 (33 455) |
| Hangon suom. srk. | 3 926 (4 119) | Olarin srk. | 29 056 (28 969) |
| Karjaan suom. srk. | 2 566 (2 668) | Tapiolan srk. | 24 314 (24 833) |
| Karjalohjan srk. | 1 199 (1 181) | Tuusulan rovastikunta | 83 552 (82 326) |
| Karkkilan srk. | 6 594 (6 919) | Järvenpään srk. | 29 680 (29 786) |
| Lohjan srk. | 30 676 (30 468) | Keravan srk. | 24 784 (24 432) |
| Nummen srk. | 2 669 (2 709) | Tuusulan srk. | 29 088 (28 108) |
| Pohjan suom. srk. | 2 166 (2 296) | | |
| Pusulan srk. | 2 371 (2 372) | | |
| Sammatin srk. | 1 132 (1 071) | | |
| Siuntion suom. srk. | 2 856 (2 561) | | |
| Vihdin srk. | 21 662 (20 855) | | |

Alueen asukkaista kuului ev. lut. kirkkoon 1.1.2007 78,9 % (Vuoden 2005 alussa luku oli 80,3%. Luvuissa ovat mukana myös alueen ruotsinkieliset seurakunnat, joissa on yhteensä n. 38 000 jäsentä. Mikäli ruotsinkielistä väestöä ei lasketa, on kuuluu kirkkoon 78,3%. Jos taas jäsenyysosuus lasketaan vain suomea ja ruotsia äidinkielenään puhuvista, niin heistä ev. lut. kirkkoon kuului vuoden 2007 alussa 82,3%.)

1. Lähtökohta

Espoon hiippakunta aloitti toimintansa vuoden 2004 alussa. Ensimmäisen toimintavuotensa päätteeksi tuomiokapituli hyväksyi toimintalinjauksen vuosille 2005 - 2008. Se on ohjannut tuomiokapitulin toimintaa sen ensimmäisinä vuosina.

Vuodet kuluvat ja toimintaympäristö muuttuu. On aika päivittää tuomiokapitulin toimintalinjaus. Tämän uuden strategian aikajänne ulottuu vuoteen 2011. Sen taustalla on samoja lähtökohtia kuin edellisessä toimintalinjauksessa. Näitä ovat:

- Kyseessä on tuomiokapitulin strategia, ei hiippakunnan toimintalinjaus
- Espoon hiippakunnan tuomiokapituli ymmärtää itsensä osaksi hiippakuntaa, jonka palvelija tuomiokapituli on
- Tuomiokapitulilla tarkoitetaan tässä asiakirjassa toimintayhteisöä, jonka muodostavat tuomiokapitulin istunnon jäsenet, tuomiokapitulin viraston työntekijät ja lääninrovastit silloin, kun he työssään suorittavat tuomiokapitulin toimivaltaan liittyviä tehtäviä

Tuomiokapitulin taloudellisten resurssien oletetaan pysyvän vuoteen 2011 nykyisellä tasollaan.

2. Huomisen Suomi täällä jo tänään – Espoon hiippakunnan toimintaympäristö

Espoon hiippakunnan alue on osa dynaamisen muutoksen Suomea. Sitä leimaavat kasvu, nuoruus, liikkuvuus ja lisääntyvä monikulttuurisuus. Kasvu tuottaa hyvinvointia, mutta sen keskellä vaikuttavat myös epävarmuus tulevaisuudesta kovenneiden talousarvojen puristuksessa sekä pelko sosiaalisen eriarvoistumisen lisääntymisestä. On myös merkkejä siitä, että yhteiskunta pyrkii siirtämään vastuuta heikoimmassa asemassa olevista kolmannelle sektorille ja sen myötä kirkolle¹.

Nuori väestö on elämän- ja kulutustavoiltaan erilaista kuin vanhemmat sukupolvet. Erityisesti verkko- ja mobiiliviestinnän uudet mediat ovat käyttäjilleen toimintaympäristöjä eivätkä enää vain välineitä. Henkisyys ja yksilöllinen uskonnollisuus ovat nousussa samalla kun sitoutuminen instituutioihin on laskussa. Alueen asukkaisiin vaikuttavat lisääntyvässä määrin myös maantieteelliset rajat ylittävä ilmastonmuutos ja siihen liittyvä huoli tulevaisuudesta sekä haaste elämäntapamuutokseen.

Seurakunnille toimintaympäristön muutos asettaa ainakin seuraavanlaisia haasteita:

- Miten kehittyä moniarvoisena ja moniäänisenä kirkkona menettämättä yhteistä uskon perustaa?
- Miten kirkko on mukana muuttavien ja liikkuvien ihmisten maailmassa?
- Miten kirkko on läsnä internetpohjaisen median luomissa uusissa toimintaympäristöissä?
- Miten nuoret aikuiset voisivat kokea kristillisen uskon niin merkitykselliseksi, että haluavat siirtää sen perintönä myös lapsilleen?
- Miten taataan riittävät resurssit työhön lasten ja nuorten parissa ja vahvistetaan verkostoyhteistyötä päiväkotien ja koulujen kanssa?
- Miten seurakunnissa vahvistetaan toimintaa maahanmuuttajien kanssa?
- Mikä on seurakuntien vastuu, mikäli sosiaalinen eriarvoistuminen lisääntyy ja miten kirkon tulisi reagoida yhteiskunnan pyrkimykseen säilyttää sosiaalitoimen tehtäviä kirkolle?
- Miten seurakunnat kantavat vastuuta ympäristökysymyksistä?

¹ Tässä asiakirjassa termiä ”kirkko” käytetään puhuttaessa suomen evankelisluterilaisesta kirkosta.

Kuntarakenne on Suomessa murroksessa. Lähivuosina tämä murros koskettaa myös Espoon hiippakunnan aluetta. Lohjan rovastikunnassa rakenneuudistussuunnitelmat ovat pitkällä seurakuntienkin osalta. Kuntarakennekeskustelua käydään lisäksi Keski-Uudellamaalla. Hiippakuntarajaa koskevia kuntarajatunnusteluja on käyty Hyvinkään suunnalla. Pääkaupunkiseudun kuntien yhteistyö syvenee ja jopa seudun yhdistämisellä yhdeksi metropoliksi on kannattajansa.

Rakennemuutoskuntien seurakuntien tukeminen sekä ennakoiva toiminta niiden alueiden osalta, jossa rakennemuutokset ovat vasta keskustelutasolla, muodostavat merkittävän haasteen tuomiokapitulille.

Kokonaiskirkon tasolla tapahtuvat hankkeet vaikuttavat Espoon hiippakunnan seurakuntiin lähivuosina. Näitä ovat ainakin:

- Kirkon strategia 2015 –dokumentin pohjalta nousevat toimenpiteet
- Kirkon henkilöstökoulutuksen rakenteen uudistaminen
- Hengellinen elämä verkossa –mietinnön aiheuttamat toimenpiteet

Espoon hiippakunnan alueen väestö on suomalaisittain nuorta. Yleinen väestön vanheneminen on totta myös täällä ja haastaa seurakunnat kehittämään työtään eläkeikäisen väestön parissa. Kirkko joutuu kilpailemaan työvoimasta, kun merkittävä osa seurakuntien työntekijöistä siirtyy eläkkeelle lähivuosina. Yhdessä em. kokonaiskirkollisten kehittämishankkeiden kanssa seurakuntien kohtaama kilpailu työvoimasta haastaa tuomiokapitulien kehittämään omaa organisaatiotaan ja toimintatapojaan, jotta se kykenee tehokkaasti tukemaan seurakuntia muutoksen keskellä.

Kirkkoon kuuluminen on vähentynyt Suomessa viime vuosina voimakkaasti. Espoon hiippakunnassa pudotus on ollut kolmen toimintavuoden aikana yli kaksi prosenttiyksikköä. Kehityksen suuntaa on vaikea arvioida. Useat seikat viittaavat siihen, että aleneva jäsenyysosuuskehitys on pikemminkin kiihtyvä kuin tasainen². Jo melko lyhyelläkin aikavälillä on mahdollista, että yhä suurempi osa väestöstä ei ole luterilaisen kirkon jäseniä. Tässä tilanteessa joudumme kysymään:

- Miten jäsenyyskehitykseen voidaan vaikuttaa kirkon omilla toimenpiteillä?
- Miten osaamme monipuolistaa ja vahvistaa seurakuntalaisten mahdollisuuksia osallistua ja kantaa vastuuta seurakuntaelämästä ja sen kehittämisestä, kun työntekijäresursseja ei voida enää lisätä tai niitä joudutaan jopa vähentämään?
- Miten kirkon toimintaa priorisoidaan ja miten sen toiminta resursoidaan, mikäli jäsenistö vähenee merkittävästi ja sen myötä kirkon rahoituspohja heikkenee oleellisesti?
- Millaisia uusia rahoitusmalleja kirkon toiminnan tueksi voidaan kehittää?
- Miten kirkon julkisoikeudellinen asema tulisi järjestää pitkällä tähtäimellä?

Kirkon jäsenyyskehitykseen vaikuttavat tekijät ovat vain osin kirkon sisäisiä. Tämän vuoksi on mahdollista, että kirkon jäsenmäärä joka tapauksessa laskee merkittävästi. Mahdollinen muutos todentuu ruuhka-Suomessa aiemmin kuin muualla. Tämän vuoksi Espoon hiippakunnan tuomiokapitulilla on omalta osaltaan suuri vastuu luotaessa edellytyksiä kirkon toiminnalle tulevaisuuden Suomessa.

² Kirkon jäsenyysosuutta väestöstä ei laske vain kirkosta eroaminen. Kun vanhemmasta väestöstä kuuluu kirkkoon merkittävästi enemmän kuin nuoremasta ja kastettujen määrä laskee jatkuvasti, niin ajan funktiona kirkon jäsenyysosuus laskee. Myös lisääntyvä ulkomaalaisväestö vaikuttaa kirkon jäsenyysosuuteen.

3. Toiminta-ajatus

Espoon hiippakunnan tuomiokapituli tukee ja ohjaa seurakuntaelämää sekä edistää kirkon tehtävää ja toimintaedellytyksiä hiippakunnan alueella.

4. Toiminnan tavoite

Espoon hiippakunnan seurakunnissa tuomiokapitulia pidetään merkittävänä seurakuntaelämää ja sen kehittämistä tukevana ja ohjaavana yhteistyökumppanina. Hiippakunnan alueen asukkaat tuntevat piispan ja kokevat hänet merkittäväksi arvoaikuttajaksi ja hengelliseksi johtajaksi.

5. Toimintakumppanit

Tuomiokapituli on hiippakunnan palvelija. Toiminnan keskeisiä kumppaneita ovat hiippakunnan seurakunnat, erityisesti niiden työntekijät ja luottamushenkilöt.

6. Toimintaperiaatteet

Espoon hiippakunnan tuomiokapituli on osa Kristuksen kirkkoa, jonka olemassaolon perusta on usko kolmiyhteiseen Jumalaan sekä tästä uskosta kumpuavat toivo ja lähimmäisenrakkaus. Uskoon, toivoon ja lähimmäisenrakkauteen sitoutuneena Espoon hiippakunnan tuomiokapituli pyrkii vahvistamaan alueellaan kirkkoa, jonka toimintakulttuuria ohjaavat

- Rukous
 - Rukous on luottamusta Jumalan johdatukseen ja yhteyttä kristittyjen kesken. Luottamus ja yhteys ilmenevät tuomiokapitulin toimintakulttuurissa yhteisenä rukouksena.
- Oikeudenmukaisuus
 - Oikeudenmukaisuus on kirkolle luovuttamaton arvo. Espoon hiippakunnan tuomiokapituli pyrkii aktiivisesti etsimään ja toteuttamaan oikeudenmukaisia ratkaisuja niin toiminnassa yhteistyökumppaneiden kanssa kuin tuomiokapitulin sisäisessä työssä sekä osallistuu keskusteluun oikeudenmukaisuuden edellytyksistä toimintaympäristössään.
- Avoimuus
 - Osana Suomen ev. lut. kirkkoa tuomiokapituli on julkisoikeudellinen organisaatio, jonka toiminta rahoitetaan verovaroin. Tämä juridinen lähtökohta tekee avoimuudesta tuomiokapitulille välttämättömän toimintaperiaatteen. Olemukseltaan kirkko on kuitenkin yhteisö, jonka elämä sykkii sen jäsenistössä. Kirkon toiminnan on oltava kaikilla tasoillaan avointa, jotta jäsenistö ei kokisi kirkkoa "viranomaisena" tai "laitoksena" ja etäännyisi sen vuoksi seurakuntayhteydestä. Avoimuus ja läpinäkyvyys ovat yhteyden edellytyksiä myös suhteessa niihin, jotka eivät ole kirkon jäseniä.
- Kumppanuus
 - Kumppanuus on vuoropuhelua toimintaympäristön kanssa. Tuomiokapituli arvioi ja suunnittelee toimintaansa yhteistyökumppaneita kuunnellen ja palautetta keräten. Sisäisen ja ulkoisen arvioinnin perusteella tuomiokapituli kehittää jatkuvasti omia toimintaperiaatteitaan ja -tapojaan.

7. Keskeiset kehittämisalueet ja niihin liittyvät linjaukset

7.1. Muutosjohtaminen ja muutoksen johtamisen tukeminen

- Espoon hiippakunnan piispa ja tuomiokapituli ovat aktiivisia vaikuttajia keskustelussa uskon merkityksestä sekä kirkon tehtävästä ja tulevaisuudesta Suomessa
- Tuomiokapituli tukee seurakuntien valmiuksia toimia muuttuvassa toimintaympäristössä ja mahdollisesti heikkenevässä jäsenyystilanteessa mm.
 - painottamalla monipuolisen jumalanpalveluselämän kehittämistä, nuorten aikuisten tavoittamista sekä vuorovaikutusta maahanmuuttajien kanssa
 - rohkaisemalla toimintamalleihin, joissa korostuvat seurakuntalaisten mahdollisuus kantaa vastuuta seurakuntaelämästä ja sen rahoituksesta uusin tavoin
 - ohjaamalla seurakuntia pidemmän aikavälin skenaarioiden tekemiseen
- Seurakuntien johtamista tuetaan
 - kehittämällä kirkkoherrojen kokousten sisältöjä, vahvistamalla lääninrovastien toimintaa ja tiivistämällä piispan yhteydenpitoa kirkkoherroihin
 - tukemalla seurakuntien muita esimiehiä ja väliesimiesjärjestelmien kehittämistä
 - luomalla edellytyksiä seurakuntien johtamis- ja suunnittelujärjestelmien arvioinnille
- Espoon hiippakunnan tuomiokapituli toimii ympäristön kannalta vastuullisesti ja edistää kirkon ympäristödiplomin käyttöönottoa alueensa seurakunnissa

7.2. Kirkon läsnäolon vahvistaminen verkossa

- Tuomiokapituli kehittää kotisivujensa ajankohtaisuutta ja interaktiivisuutta
- Piispan ja tuomiokapitulien työntekijöiden verkossa toimimiseen käytetty työaika lisääntyy
- Tuomiokapituli kehittää yhdessä seurakuntien kanssa toimintakulttuuria, jossa seurakuntien henkilökunnan verkko-osaaminen vahvistuu ja osalla työntekijöistä läsnäolo ja vaikuttaminen internetissä on määritetty työksi

7.3. Työvoimakilpailun haasteet ja seurakuntien henkilöstökoulutuksen rakenneuudistus

- Työvoimakilpailun haasteisiin tuomiokapituli vastaa
 - kehittämällä yhteistyötään kirkon virkaan kouluttavien oppilaitosten kanssa
 - vahvistamalla seurakuntien osaamista ja valmiuksia ottaa opiskelijoita työssäoppimisjaksoille seurakuntiin
 - rohkaisemalla seurakuntia kiinnittämään toiminnassaan huomiota nuorten kiinnostuksen herättämiseen kirkon työhön
- Seurakuntien henkilöstökoulutuksen rakenneuudistus haastaa tuomiokapitulien
 - vaikuttamaan aktiivisesti uudistukseen valtakunnallisella tasolla
 - kehittämään yhdessä seurakuntien kanssa perehdyttämiskäytäntöjä
 - organisoimaan rakenneuudistuksen edellyttämät uudet koulutuskokonaisuudet ja arvioimaan kriittisesti nykyistä hiippakunnallista koulutus- ja neuvottelupäivätarjontaa
 - vahvistamaan yhteistyötä ja kehittämään työnjakoa muiden hiippakuntien ja pääkaupunkiseudun suurten seurakuntayhtymien kanssa

7.4. Tuomiokapitulien organisaation kehittäminen

- Virkojen tarpeellisuus arvioidaan uudelleen niiden vapautuessa
- Tuomiokapitulien organisaatiota selkiytetään
- Hiippakuntasihteerien toimenkuvat tarkistetaan
- Osa-aikaisen työvoiman käyttö arvioidaan uudelleen

8. Yhteenveto

Espoon hiippakunnan tuomiokapituli

- tukee ja ohjaa seurakuntaelämää
- edistää kirkon tehtävää ja toimintaedellytyksiä hiippakunnan alueella

Tuomiokapitulin toiminnan tavoitteena on, että

- hiippakunnan seurakunnissa tuomiokapitulia pidetään merkittävänä seurakuntaelämää ja sen kehittämistä tukevana ja ohjaavana yhteistyökumppanina
- hiippakunnan alueen asukkaat tuntevat piispan ja kokevat hänet merkittäväksi arvovaikeuttajaksi ja hengelliseksi johtajaksi

Tuomiokapitulin keskeisiä kumppaneita ovat

- hiippakunnan seurakunnat, erityisesti niiden työntekijät ja luottamushenkilöt

Tuomiokapituli pyrkii vahvistamaan alueellaan kirkkoa, jonka toimintakulttuuria ohjaavat

- rukous
- oikeudenmukaisuus
- avoimuus
- kumppanuus

Tuomiokapitulin toiminnan kehittämisen keskeisiä osa-alueita ovat

- muutosjohtaminen ja muutoksen johtamisen tukeminen
- kirkon läsnäolon vahvistaminen verkossa
- työvoimakilpailun haasteet ja seurakuntien henkilöstökoulutuksen rakenneuudistus
- tuomiokapitulin organisaation kehittäminen